

אדם שיכור נראה בחשכת הלילה מחפש מטבע מתחת לפנס.
 "האם איבדת אותו כאן?" שאל עוברי-אורח.
 "לא," השיב השיכור, "איבדתי אותו בפגישה היא."
 "אם כן, מדוע אינך מחפש אותו שם?"
 "אי-אפשר," השיב השיכור, "שם חושך."
בשנה הקודמת — תשל"ז — דמה האזרח הישראלי לשיכור זה. הוא החליט שהבעייה היא לאומית העיקרית — בעיית השלום — מור נחת כחושך, ועל כן איך טעם לטפל בה. תחת זאת חיפש את פתרונותיו תחת הפנס של "ענייני פנים".

היה קיים קונסנזוס כללי על כך שאין להקדיש מחשבה יתרה לבעיות "חוץ וביטחון", וכי יש לגשת לפיתרון הבעיות הפנימיות של המדינה. המאורע העיקרי של תשל"ז — הבחירות לכנסת התשיעית — התנהל כולו באווירה זו.

ניצחון הליכוד בבחירות אלה — שהפך את מנחם בגין לאיש-השנה תשל"ז — לא נבע מהצטרפות המוני ישראל לרעיון ארץ-ישראל השלמה. הוא נבע מהסכמת הציבור לסיסמת-הבחירות העיקרית, והבילעדיה כימעט, של הליכוד: "צרכים להחליף את השילטון!" ההרגשה שהשילטון "אינו מתפקד", שאין מנהיגות המסוגלת לקבל החלטות, שמפלגת-השילטון המסורתית שוקעת בביצה של שחיתות והסתאבות — היא שגרמה את ה"מהפך" של תשל"ז.

הליכוד הצליח בבחירות מפני שעלה בידו להצניע את הנושא העיקרי שייחד אותו: השאיפה לסיפוח כל שטחי ארץ-ישראל, שנכבשו עד כה על-ידי צה"ל. איש-השנה בגין, שלא השתתף במערכת-הבחירות בגלל התקף-הלב שלו, תואר כסבא טוב, כמדינאי קשיש ועתיר-זכויות, כאדם ישר וצנוע. שינהיג את העם בדרך לתיקון הליקויים הפנימיים.

אמנם, גם בתנאים אלה לא היה מצליח הליכוד להגיע לשילטון, לולא היתה קיימת, מתחת לפני השטח, תזווה מתמדת של הציבור לעבר עמדות לאומניות יותר. אולם תזווה זו היתה במידה רבה בלתי-מודעת, וההרגשה המכרעת היתה ש"אין מה לעשות" בעניינים אלה, ש"אין עם מי לדבר", ושעל כן מוטב להתרכז בעניינים הניתנים לתיקון ולשינוי.

היתה זאת, כמובן, אשלייה. שום בעייה פנימית של המדינה אינה ניתנת לתיקון ולשינוי, בלא השינוי האחד שיפתח לפני המדינה אופקים חדשים — השלום. אולם הציבור הש, מתחת לפף ההכרה, כי שינוי זה מחייב החי לטות מכאיבות מור, ועל כן ברח כמנון.

תשל"ז היתה שנת האסקפיזם. שנת הבריחה מ"ענייני חוץ" (שאינם אלא ענייני החיים והמוות של המדינה) ל"ענייני פנים".

כראשות תשל"ה יבד היה איש נאיווי לקוות כי איש-השנה של תשל"ה יהיה האדם המסמך את ההצלחה לחולל את השינויים הפנימיים המיוחלים.

להפוך זהב לזבל

תיקווה זו לא התאמתה. להיפך: ממשלת הליכוד נחלה בכל החזיתות של התיקון הפנימי כישלון חרוץ.

ההפגנה נגד "המהפך הכלכלי", נובמבר 1977: ההסתדרות ניסתה להלחם

שיכורים מתחת לפנס

בעיקבות המהפך המהולל, לא השתנה דבר במערכות הפנימיות של ישראל. 29 שנה של דיבורים על תוכניות הליכוד להבראת החברה והמשק התנדפו כעשן ברוח. בשרייהקלפיות של הליכוד היה מורכב, במידה רבה, מהמוני בני-עדות-המיזרח. הם ססיפקו לליכוד את ההתלהבות הנרגשת, את כוח-המחץ של התביעה, "בגין לשילטון!"

ההר הזה של ציפיות לא הוליד בתשל"ה אלא עכבר — גז הבדיחות על הנציג הבכיר של עדות-המיזרח בתנועת-החרות, השר דויד לוי. "כל בדיחות לוי", אחת התופעות המוזרות ביותר של השנה, היתה התגובה של המימכר, ה"לבן" על סכנת עלייתם של החמונים ה"שחוי" רים", שהעלו את הליכוד לשידטון.

האיש המרכזי, שהיה צריך לחולל את המהפך החברתי-כלכלי, היה שרי-האוצר שימחה ארליך. בסוף תשל"ה לא היה אדם רחוק ממעמד איש-השנה יותר ממנו.

במשך כמה שעות אכן ריתק ארליך את דמיון הציבור. באוקטובר 1977 חולל את "המהפך הכלכלי" — ביטול מוגבל של הפיקוח על המטבע הזר. הוא גרם הרגשה כללית של הקלה, של יציאה ממחנק הגטו הכלכלי. אך איש מהר התברר כי הרגשה זו היתה שיטחית בלבד, ושלא נגעה לשורשי המחלה של המשק והחברה. כמהלך השנה התגלתה שריתו של ארליך כהיפוכה של האזכמיה של

היכן ההבדל? - שרי-האוצר הקודם יהושע רבינוביץ וירשו שימחה ארליך